

Nr 59

Bevillningsutskottets betänkande med anledning av motioner om upphävande av gift kvinnas rätt till förvärvsavdrag vid särbeskattning.

Yrkande

I de likalydande motionerna I: 208 av herr *Lars Larsson* och fru *Landberg* samt II: 227 av herr *Henrikson* och fröken *Bergegren* har hemställts, att riksdagen beslutar upphäva rätten till förvärvsavdrag på 300 kr. för förvärvsarbetande gift kvinna som åtnjuter särbeskattning samt att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext.

I enlighet med utskottets hemställan i memorial nr 49 har riksdagen beslutat uppskjuta behandlingen av förevarande motioner till innevarande års höstriksdag.

Gällande bestämmelser

Enligt 46 § 3 mom. kommunalskattelagen, vilka bestämmelser också är tillämpliga vid den statliga taxeringen, är gift kvinna, som har inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller tjänst, berättigad till *förvärvsavdrag*. Som förutsättning för sådant avdrag gäller i fråga om jordbruksfastighet att hustrun utfört arbete i förvärvskällan till ett värde av minst 300 kr. och i fråga om rörelseinkomst att hon varit verksam i rörelsen i ej blott ringa omfattning. Om barn inte finns är förvärvsavdraget 300 kr. Finns den 1 november inkomståret hemmavarande barn under 16 år medges avdrag med högre belopp. Vid inkomst av jordbruksfastighet utgår avdraget i dessa fall med belopp motsvarande värdet av hustruns arbete, dock högst 1 000 kr. Vid rörelse- och tjänsteinkomster medges avdrag med 300 kr. jämte 25 % av inkomsten, dock högst med 3 000 kr. Om hustrun arbetar i mannens jordbruk eller rörelse får mannen, under förutsättning att hustruns arbete i förvärvskällan haft ett värde av minst 300 kr., avdrag med detta belopp om makarna inte haft hemmavarande barn och eljest med värdet av hennes arbetsinsats, dock högst 1 000 kr. Förvärvsavdraget utgår endast om och i den mån inkomsten, som berättigar till avdrag, därtill förslår. Avdrag för

makar gemensamt får inte överstiga maximibeloppen 300 kr., 1 000 kr. resp. 3 000 kr.

Ogift med barn under 16 år får vid inkomster av rörelse och tjänst förvärvsavdrag enligt de regler, som tillämpas för hustru med egen inkomst av nämnda slag. Vid jordbruksinkomst medges avdrag enligt de regler som gäller för rörelse, dvs. med 300 kr. jämte 25 % av inkomsten, dock högst med 3 000 kr.

Bestämmelserna om *frivillig särbeskattning* finns intagna i förordningen den 21 maj 1965 (nr 153) om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar. Enligt dessa bestämmelser kan samtaxerade makar, som båda har inkomst av förvärvsarbete, under vissa förutsättningar få skatten på sådan inkomst beräknad enligt de för ensamstående gällande grunderna. Beträffande övriga inkomster, såsom exempelvis av kapital, är förordningen inte tillämplig och skatten på sådana inkomster är alltså oförändrad.

Särbeskattningen har utformats som en ren skatteberäkningsmetod. Makar, som får särskild skatteberäkning, behandlas i taxeringshänseende enligt vanliga regler, och de vid samtaxeringen fastställda inkomsterna och avdragen ligger till grund för den särskilda skatteberäkningen. Denna gäller vidare blott statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift. Kommunkatt, sjukförsäkringsavgift och förmögenhetsskatt påförs efter vanliga regler.

Vid den särskilda skatteberäkningen skiljer man mellan arbetsinkomst och sidoinkomst. Till arbetsinkomst hänförs inkomst av tjänst utom periodiskt understöd. Hit räknas även inkomst av jordbruksfastighet och rörelse om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning. Övrig inkomst utgör sidoinkomst. Av praktiska skäl gäller därutöver att sidoinkomst som inte överstiger 1 000 kr. betraktas som arbetsinkomst.

Skatteunderlaget vid särbeskattningen utgör den beskattningsbara arbetsinkomsten, som fastställs genom en omräkning av de vid taxeringen åsatta beskattningsbara inkomsterna. Vid omräkningen sammanläggs för vardera maken hans arbetsinkomst från olika förvärvskällor. De vid taxeringen medgivna allmänna avdragen samt eventuellt förlustavdrag och extra avdrag för nedsatt skatteförmåga avräknas från arbetsinkomsten. Av praktiska skäl reduceras därvid inte sådana avdrag som vid taxeringen medgetts med de för gifta gällande högre maximibeloppen. Ortsavdrag medges enligt de för ensamstående gällande grunderna. Återstoden utgör den beskattningsbara arbetsinkomsten.

Förutsättningen för att särbeskattningen skall kunna ske är att för vardera maken uppkommer beskattningsbar arbetsinkomst.

Medges särbeskattning beräknas skatten på arbetsinkomsten för sig och på eventuell sidoinkomst för sig. Folkpensionsavgift påförs i regel endast för arbetsinkomsten.

Den statliga inkomstskatten beräknas på vardera makens beskattnings-

bara arbetsinkomst enligt den för ensamstående gällande skatteskalan. Någon sammanläggning av inkomsterna sker alltså inte. Även folkpensionsavgift på arbetsinkomsten beräknas enligt de för ensamstående gällande grunderna. Detta innebär att makarnas sammanlagda avgift vid särbeskattningen kan komma att uppgå till 3 000 kr. och således överstiga det maximibelopp 1 500 kr. som gäller för dem vid sambeskattning.

Statlig inkomstskatt på sidoinkomst framkommer såsom ett skillnadsbelopp vid två beräkningar. Först fastställs med tillämpning av sambeskattningsreglerna skatten på makarnas totala inkomster. Därvid används skalan för gifta. Därefter beräknas på motsvarande sätt skatten på makarnas sammanlagda beskattningsbara arbetsinkomster. Skillnaden mellan de uträknade skattebeloppen utgör skatten på sidoinkomsten och påförs den make, som haft sidoinkomst, eller om båda makarna haft sådana inkomster, dem båda i förhållande till vars och ens sidoinkomst.

De sammanlagda beloppen av statlig inkomstskatt på arbetsinkomst och sidoinkomst samt folkpensionsavgift utgör vad makarna skall erlagga enligt den särskilda skatteberäkningen.

Särbeskattningen tillämpas av myndigheterna först efter ansökan av de skattskyldiga. Vardera maken har rätt att begära särbeskattning.

Frågans tidigare behandling

Allmänna skatteberedningen föreslog i sitt betänkande Nytt skattesystem (SOU 1964: 25), att förvärvsavdrag inte vidare skulle medges makar, som saknade minderåriga barn. Om familjen hade hemmavarande barn skulle enligt förslaget förvärvsavdragen höjas väsentligt.

I proposition nr 14 till 1965 års riksdag framlades i enlighet med riktlinjerna i allmänna skatteberedningens betänkande förslag till omläggning av den direkta och indirekta beskattningen. I propositionen föreslog departementschefen dock inte några ändringar rörande förvärvsavdragen med hänsyn till att frågan om familjebeskattnings utformning var under övervägande och till att sådana ändringar skulle påverka det kommunala skatteunderlaget. De i propositionen framlagda skattereformerna behandlades i bevillningsutskottets betänkande nr 16. I väckta motioner hade hemställts om betydande höjningar av förvärvsavdragen. Utskottet konstaterade, att de kostnader, som är förenade med hustruns förvärvsarbete vid förekomsten av barn, i vissa fall ganska avsevärt översteg förvärvsavdragets tidigare maximibelopp, 2 000 kr. Mot bakgrunden därav delade utskottet motionärernas uppfattning, att en viss uppräknings av förvärvsavdragen var erforderlig för skattskyldiga med hemmavarande minderåriga barn. Utskottet föreslog med hänsyn därtill en uppräknings av förvärvsavdragen.

Förslaget innebar bl. a. att kvotavdraget höjdes från 20 till 25 % och att

maximiavdraget höjdes från 2 000 till 3 000 kr. Utskottets förslag godtogs av riksdagen.

I samband med frågan om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar vid 1965 års riksdag hade bevillningsutskottet att behandla motionsyrkanden om att förvärvsavdrag inte skulle medges vid särbeskattning. Utskottet delade i sitt betänkande nr 30 departementschefens uppfattning att den särskilda skatteberäkningen av praktiska och administrativa skäl inte borde vara onödigt komplicerad och att därför förvärvsavdrag liksom övriga samtaxerade makar tillkommande förhöjda avdrag borde bibehållas även i sådana fall, då avdragen i och för sig inte var motiverade. Utskottet avstyrkte därför bifall till motionerna.

Vid 1967 års riksdag behandlade bevillningsutskottet ett motionsyrkande om att förvärvsavdraget för gift skattskyldig utan barn skulle slopas. I sitt av riksdagen godkända betänkande nr 20 anförde utskottet följande.

Eftersom ensamstående skattskyldig inte är berättigad till motsvarande avdrag, kan visserligen det gift skattskyldig tillkommande avdraget te sig omotiverat. Avdraget infördes dock redan år 1919. Enligt utskottets mening bör frågan lösas i ett större sammanhang, särskilt som skattehöjningar för ifrågavarande skattskyldiga — i flertalet fall kvinnor med förhållandevis högt beskattad inkomst — för närvarande inte är aktuella.

Familjeskatteberedningen har i sitt betänkande *Individuell beskattning* (stencil Fi 1969:4) undersökt möjligheterna till individuell beskattning inom den ekonomiska ramen för nuvarande inkomstbeskattning. I betänkandet redovisas tre olika alternativ för renodlad eller modifierad individuell beskattning. Vid utformningen av de tre alternativen föreslås att förvärvsavdragen skall slopas för alla kategorier skattskyldiga och att gift, som driver jordbruk eller rörelse med biträde av maken (faktisk sambeskattnings), skall få avdrag med antingen faktiskt utgiven lön till medhjälpare eller ett schablonbelopp på 1 000 kr.

Motionerna

Då makar begär särbeskattning skall de till statlig inkomstskatt taxeras som ogifta. Eftersom ogift kvinna med förvärvsinkomst inte äger rätt till förvärvsavdrag, såvida hon inte har hemmavarande barn, borde det vara naturligt att förvärvsavdraget bortfaller för särbeskattad gift kvinna. Möjligen kan hävdas att skattelättnaden, som blir en följd av förvärvsavdraget, blir förhållandevis begränsad. Mot detta må framhållas att nuvarande bestämmelser på denna punkt knappast kan anses konsekventa. Vidare torde det kunna anses klarlagt att den grupp, för vilken särbeskattning är det gynnammaste beskattningssalternativet, knappast är i behov av ifrågavarande skatteförmån.

Utskottet

Gift kvinna, som har inkomst av jordbruksfastighet, rörelse eller tjänst, är berättigad till förvärvsavdrag. Om makarna inte har minderåriga barn, utgör förvärvsavdraget 300 kr. Har makarna hemmavarande barn under 16 år beräknas avdraget i fråga om inkomst av rörelse eller tjänst till 300 kr. jämte s. k. kvotavdrag med 25 procent av förvärvsinkomsten, dock högst till 3 000 kr. Gift kvinna med inkomst av jordbruksfastighet medges förvärvsavdrag med högst 1 000 kr., om hon haft hemmavarande barn under 16 år. Vid s. k. faktisk sambeskattning, d. v. s. om hustrun utfört arbete i mannens jordbruk eller rörelse, äger mannen, om makarna inte har hemmavarande minderåriga barn, rätt till förvärvsavdrag med 300 kr., när hustruns arbete i förvärvskällan haft ett värde av minst detta belopp. Om makarna haft hemmavarande barn under 16 år, medges avdrag med värdet av hustruns arbetsinsats i förvärvskällan, dock högst med 1 000 kr. Beträffande rätt till förvärvsavdrag för ensamstående barnförsörjare gäller oberoende av kön de regler, som tillämpas för hustru med egen inkomst. I fråga om inkomst av jordbruksfastighet är reglerna om förvärvsavdrag dock gynnsammare för de ofullständiga familjerna än för makar. Sådan inkomst berättigar nämligen den ensamstående barnförsörjaren till avdrag med 300 kr. jämte kvotavdrag med 25 procent av inkomsten av jordbruksfastigheten, dock högst med 3 000 kr.

Vid tillämpning av förordningen om särskild skatteberäkning i vissa fall för makar, s. k. särbeskattning, medges förvärvsavdrag enligt allmänna regler.

I motionerna yrkas att gift kvinna inte skall medges förvärvsavdrag med 300 kr. vid särbeskattning.

Familjeskatteberedningen har i sitt år 1969 avlämnade betänkande Individuell beskattning utarbetat tre alternativa förslag till renodlad eller modifierad individuell beskattning. I samtliga alternativ föreslås att förvärvsavdragen skall slopas för alla kategorier skattskyldiga och att vid faktisk sambeskattning avdrag skall medges antingen med faktiskt utgiven lön till medhjälpande make eller med ett schablonbelopp på 1 000 kr. Beredningens förslag är efter remissbehandling föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Familjebeskattningens utformning är en central fråga i den skattereform, som aviserats till 1970 års vårriksdag. Ställning kommer därvid också att tas till det i motionerna behandlade spörsmålet. Med hänsyn härtill är utskottet inte berett att tillmötesgå motionärernas begäran om omedelbar författningsändring och avstyrker således bifall till motionerna.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionerna I: 208 och II: 227.

Stockholm den 4 november 1969

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande

från f ö r s t a kammaren: herr John Ericsson (s), fröken Ranmark* (s),
herrar Lundström (fp), Yngve Nilsson (m), Wärnberg (s), Tage Johansson
(s), Gösta Jacobsson (m), Tistad fp) och Paul Jansson* (s); samt

från a n d r a kammaren: herrar Magnusson i Borås* (m), Brandt* (s),
Engkvist (s), fruor Holmqvist (s), Nettelbrandt (fp), herrar Kristenson
(s), Nyström (s), Eriksson i Bäckmora (cp), Wiklund i Härnösand (s) och
Börjesson i Falköping* (cp).

* Icke närvarit vid justering av betänkandet.